

# Κινητές Επικοινωνίες: Στρατηγικός Άξονας για την Ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας



Γιώργος Στεφανόπουλος  
Γενικός Διευθυντής

Infocom World 2010

Ψηφιακή Ελλάδα: στο σταυροδρόμι της ευρυζωνικής ανάπτυξης

Οκτώβριος 2010

# Περιεχόμενα

- Κινητή Τηλεφωνία : Συνθήκες Λειτουργίας του Κλάδου
- Συνεισφορά του κλάδου στην Εθνική Οικονομία
- Οικονομική κρίση και κινητή τηλεφωνία
- Αποτελέσματα του κλάδου κινητής τηλεφωνίας
- Ασύρματη Ευρυζωνικότητα
- Προκλήσεις κλάδου: Κόστος κινητής τηλεφωνίας
- Προκλήσεις κλάδου: Ρυθμιστικό και αδειοδοτικό
- Προοπτικές του κλάδου
- Προτάσεις πολιτικής

Πηγή δεδομένων:

Μελέτη «Αποτίμηση και Προκλήσεις του Κλάδου της Κινητής Τηλεφωνίας στην Ελλάδα» (Οκτώβριος 2010), ICAP & Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

# Κινητή Τηλεφωνία: Συνθήκες Λειτουργίας του Κλάδου

Το αναποτελεσματικό ρυθμιστικό περιβάλλον, η δυσλειτουργία της δημόσιας διοίκησης και το υφιστάμενο φορολογικό καθεστώς αναστέλλουν

ανάκαμψη

επενδύσεις

ανάπτυξη

Συνέπειες των συνθηκών λειτουργίας του κλάδου είναι

Μείωση του επενδυτικού πλάνου των εταιρειών κατά 60%

Δραματικός περιορισμός των θέσεων εργασίας κατά 14.000 στα επόμενα 3 χρόνια

Ανάγκη για βελτίωση του ρυθμιστικού & φορολογικού περιβάλλοντος του κλάδου

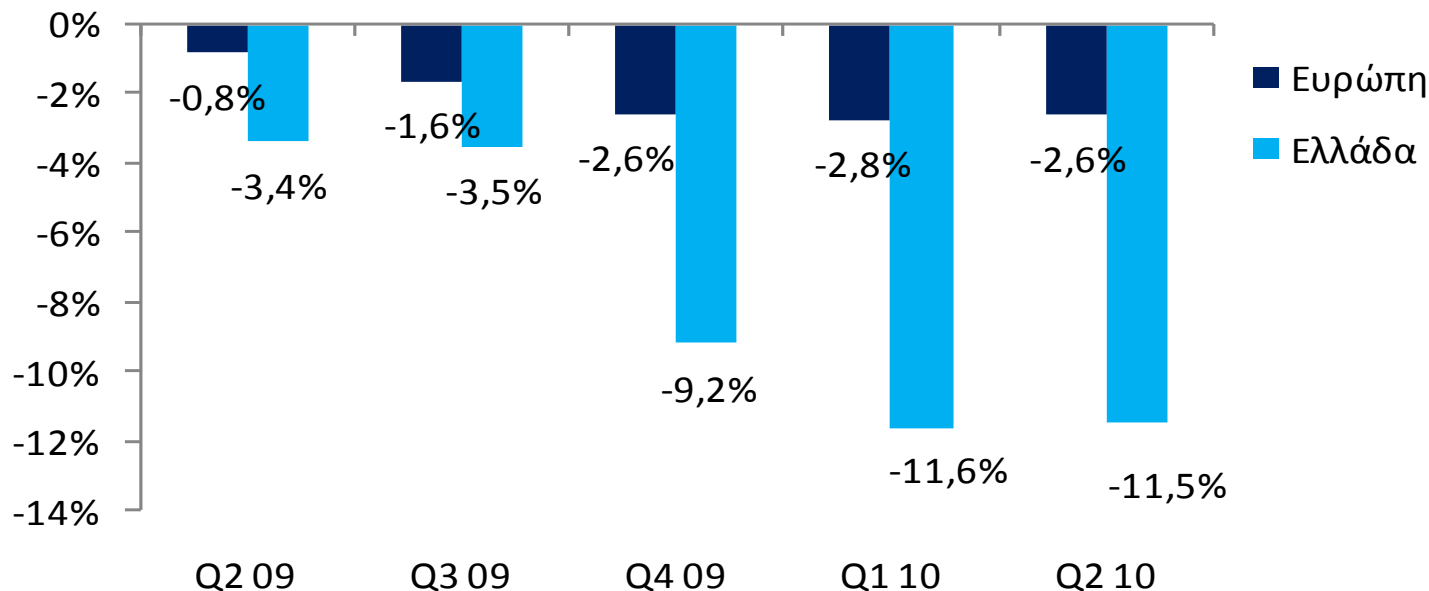
Τα εκτιμώμενα οφέλη που θα προκύψουν είναι

ενίσχυση κατά 2,2% του ΑΕΠ  
αύξηση στην απασχόληση κατά 14 χιλ. θέσεις εργασίας  
και των δημοσιονομικών εσόδων κατά €250 εκ.

# Αποτελέσματα κλάδου: Κύκλος εργασιών σε σύγκριση με Ευρώπη

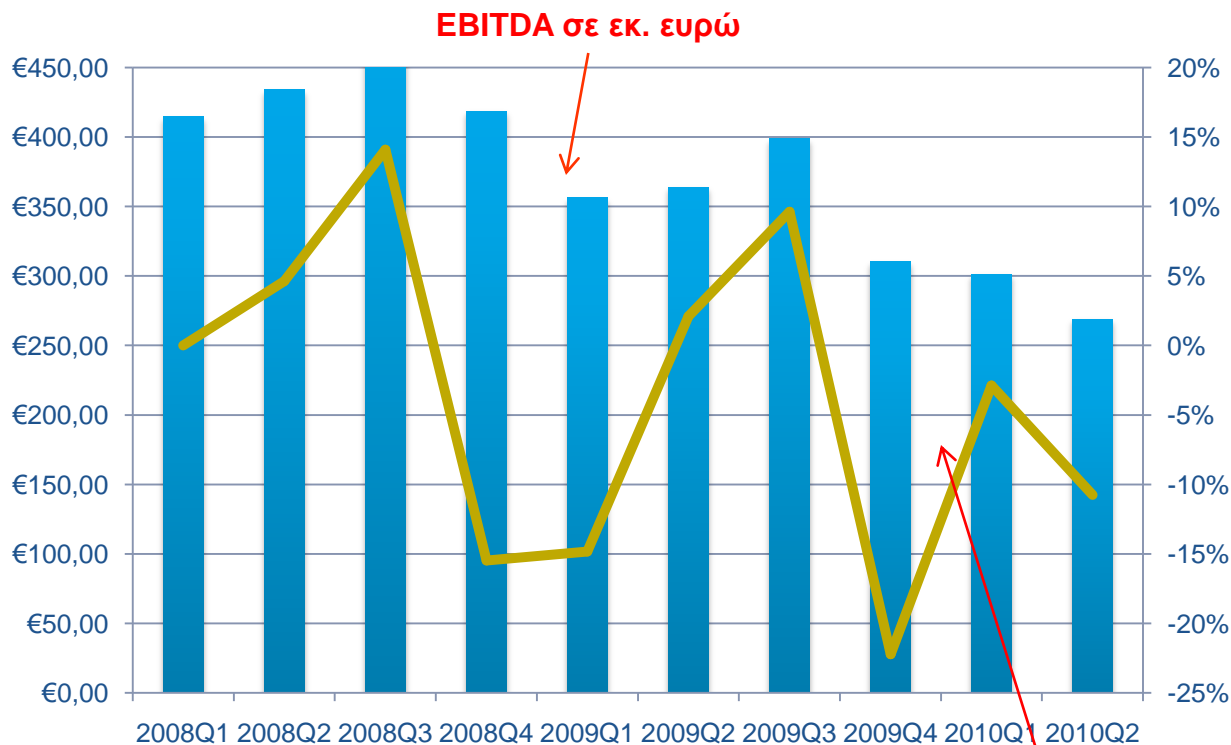
Ο τζίρος για υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα συρρικνώνεται με ρυθμό που είναι πολλαπλάσιος από το μέσο όρο της Ευρώπης.

Μεταβολή service revenues κλάδου τελευταίου 12μηνου έναντι προηγούμενου έτους



# Αποτελέσματα κλάδου: EBITDA το β' τρίμηνο

Το β' τρίμηνο του 2010 η μείωση των κερδών προ Φόρων, τόκων και αποσβέσεων (EBITDA) μειώνονται κατά 26,1% από την περσινή περίοδο

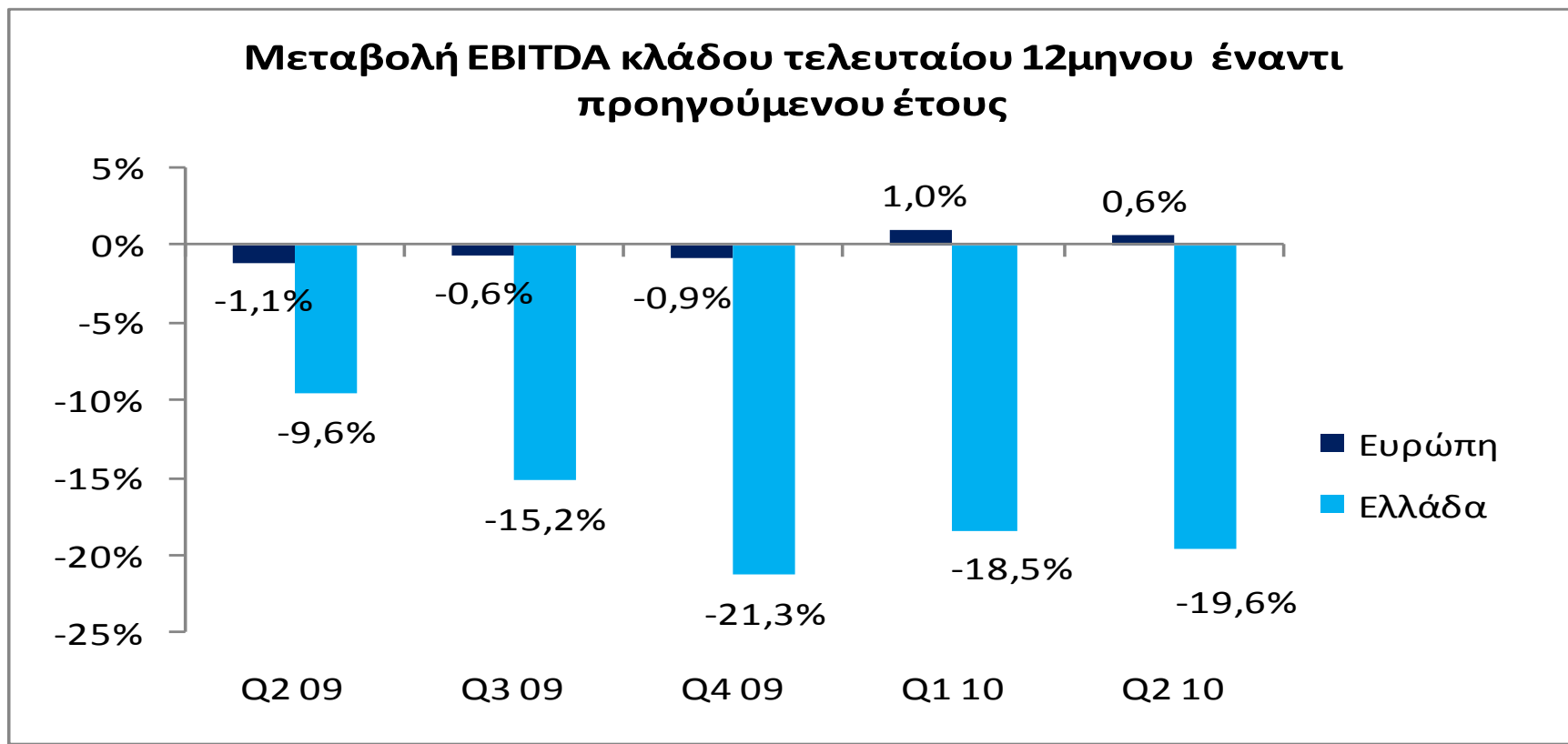


Μεταβολή από προηγούμενο τρίμηνο

- Το πρώτο εξάμηνο η μείωση του EBITDA του κλάδου φτάνει το 21% από το αντίστοιχο εξάμηνο του 2009
- Οι αιτίες της μείωσης του EBITDA είναι:
  - Η μείωση του κύκλου εργασιών
  - Η ανελαστικότητα των εξόδων

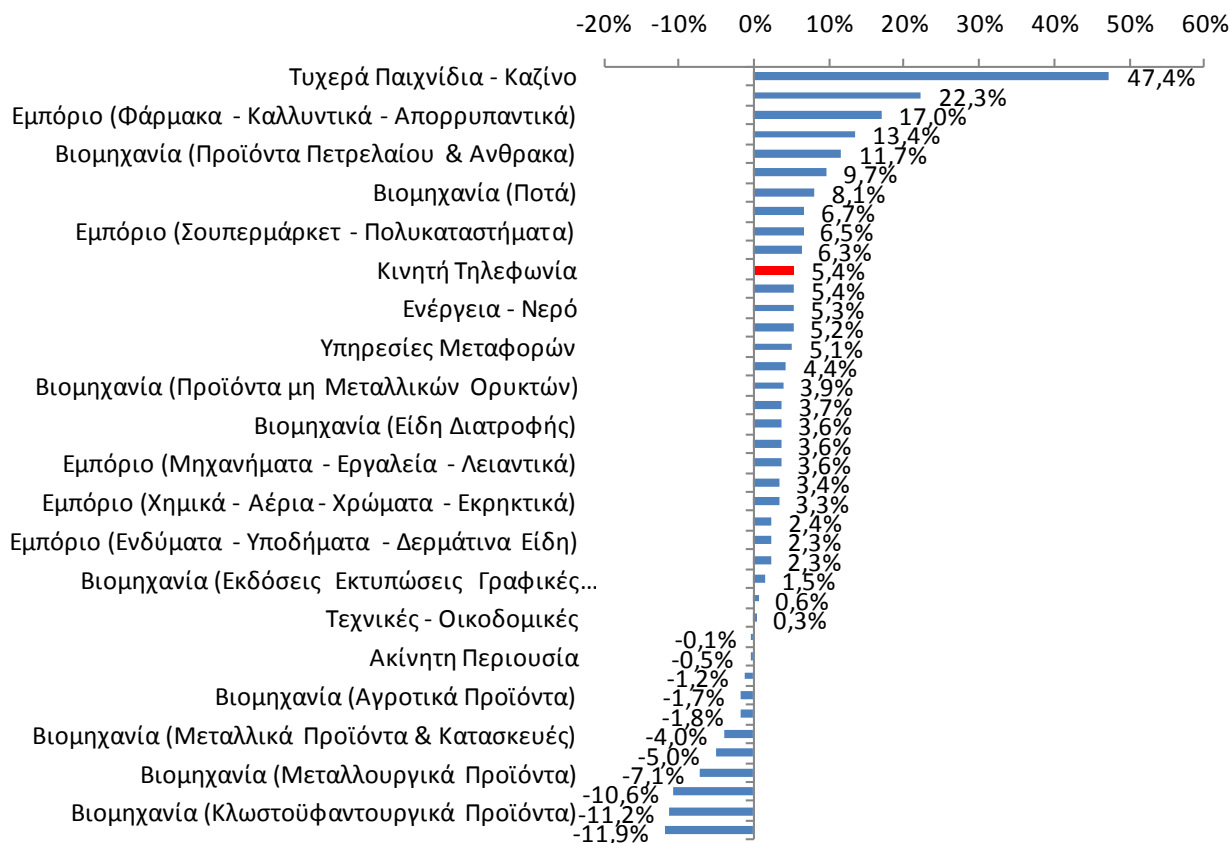
# Αποτελέσματα κλάδου: EBITDA κλάδου σε σύγκριση με Ευρώπη

Τα Κέρδη προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων του κλάδου στην Ελλάδα μειώνονται με πολύ ταχύτερο ρυθμό στην Ευρώπη



# Αποτελέσματα κλάδου: Αποδοτικότητα απασχολούμενων κεφαλαίων

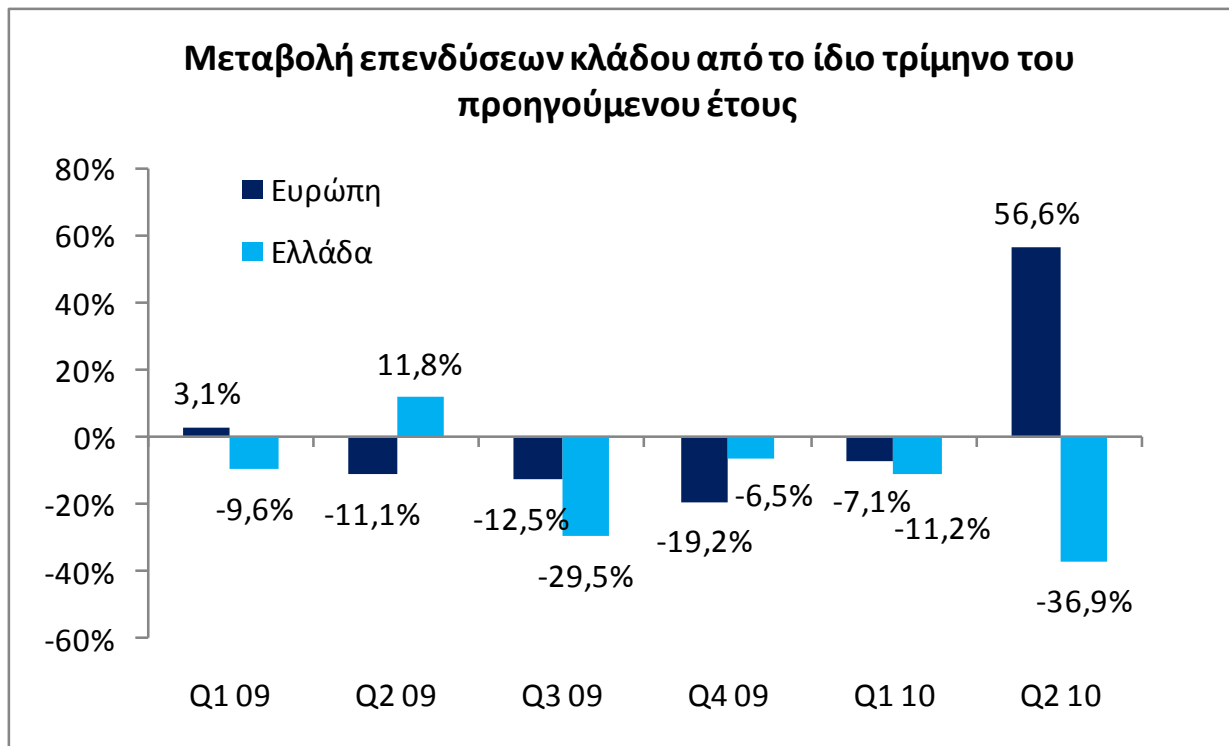
Η αποδοτικότητα απασχολούμενων κεφαλαίων του κλάδου το 2009 ανήλθε σε 5,4%, ποσοστό που είναι συγκρίσιμο με τους περισσότερους άλλους μεγάλους κλάδους της ελληνικής οικονομίας



Πηγή: ICAP Databank,  
περιλαμβάνονται κλάδοι με  
απασχολούμενα κεφάλαια πάνω  
από €1 δισ.

# Οικονομική κρίση και κινητή τηλεφωνία

**Οι επενδύσεις του κλάδου μειώνονται και το 2009 και το 2010 με ρυθμό -37% το β' τρίμηνο του 2010**



- Ο κλάδος έχει επενδύσει μέχρι σήμερα €6 δισ.
- Το 2009 οι επενδύσεις έφτασαν τα 454 εκ. ευρώ αλλά το 2010 θα μειωθούν κάτω από 400 εκ. ευρώ
- Η μείωση του EBITDA δεν επιτρέπει τη χρηματοδότηση των επενδύσεων
- Απαιτούνται επιπλέον επενδύσεις ύψους €500 εκατομμυρίων ανά έτος για τα επόμενα 3 έτη για την αναβάθμιση των δικτύων

Πηγή: Merrill Lynch – European Telco Matrix – 2010 Q3



# Αποτελέσματα κλάδου Κινητής Τηλεφωνίας

Η αγορά κινητής τηλεφωνίας διανύει περίοδο σημαντικής ύφεσης με ευθύνη της Πολιτείας

Το β' τρίμηνο του 2010

Οι αιτίες κρίσης στον κλάδο είναι:

- η δυσλειτουργία της δημόσιας διοίκησης
- η απουσία ολοκληρωμένου ρυθμιστικού περιβάλλοντος
- η αύξηση της φορολογίας και ειδικότερα το τέλος κινητής τηλεφωνίας
- η απορρόφηση της έμμεσης φορολογίας από τις εταιρίες κινητής
- η οικονομική ύφεση



**Μείωση του κύκλου εργασιών κατά 16,5% και των service revenues κατά 17,7% από το προηγούμενο έτος**

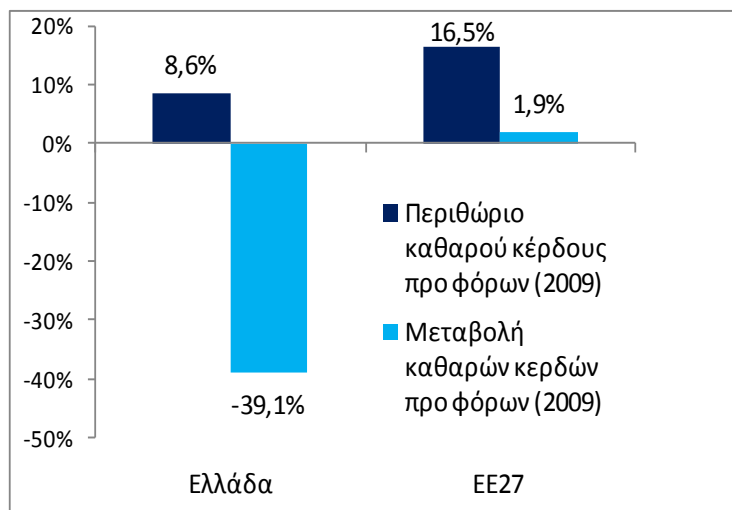
**Μείωση του EBITDA κατά 26,1% σε σχέση με την περσινή περίοδο**

Πηγή: Δημοσιευμένα στοιχεία των εταιρειών

# Αποτελέσματα κλάδου Κινητής Τηλεφωνίας

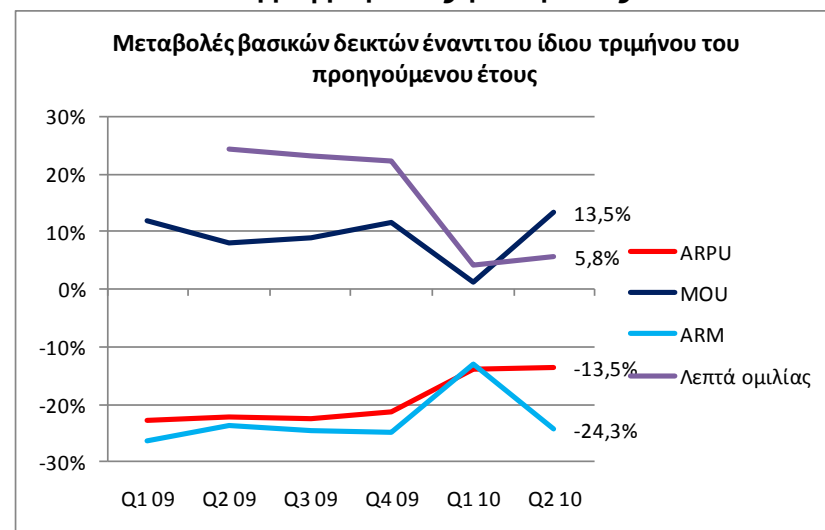
Η πορεία του κλάδου στην Ελλάδα ήταν πολύ χειρότερη από οποιαδήποτε άλλη αγορά της Ευρώπης το 2009, απόκλιση η οποία συνεχίζεται και το 2010

Τα καθαρά κέρδη του κλάδου στην Ελλάδα μειώθηκαν κατά 39% το 2009 εμφανίζοντας πολύ χειρότερη εξέλιξη από τον κλάδο στην Ε.Ε.



Πηγή: Επιχειρήσεις ασύρματων επικοινωνιών ΕΕ27 από βάση επιχειρηματικών δεδομένων Amadeus, (περιλαμβάνονται αυτές με στοιχεία για κέρδη και πωλήσεις το 2009), Για τον κλάδο στην Ελλάδα από ισολογισμούς των εταιρειών

Η χρήση, λόγω μείωσης τιμών αυξάνεται αλλά τα έσοδα ανά χρήστη (ARPU) και ανά λεπτό μειώνονται με γρήγορους ρυθμούς



Πηγή: Δημοσιευμένα στοιχεία των εταιρειών (σταθμισμένα μεγέθη)

# Αποτελέσματα κλάδου Κινητής Τηλεφωνίας

Η πορεία του κλάδου στην Ελλάδα ήταν πολύ χειρότερη από οποιαδήποτε άλλη αγορά της Ευρώπης το 2009, απόκλιση η οποία συνεχίζεται και το 2010

Ο κύκλος εργασιών υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα συρρικνώνεται με ρυθμό διπλάσιο από το δεύτερο χειρότερο της Ευρώπης και με διαφορά πάνω από 10% από το μέσο ευρωπαϊκό όρο

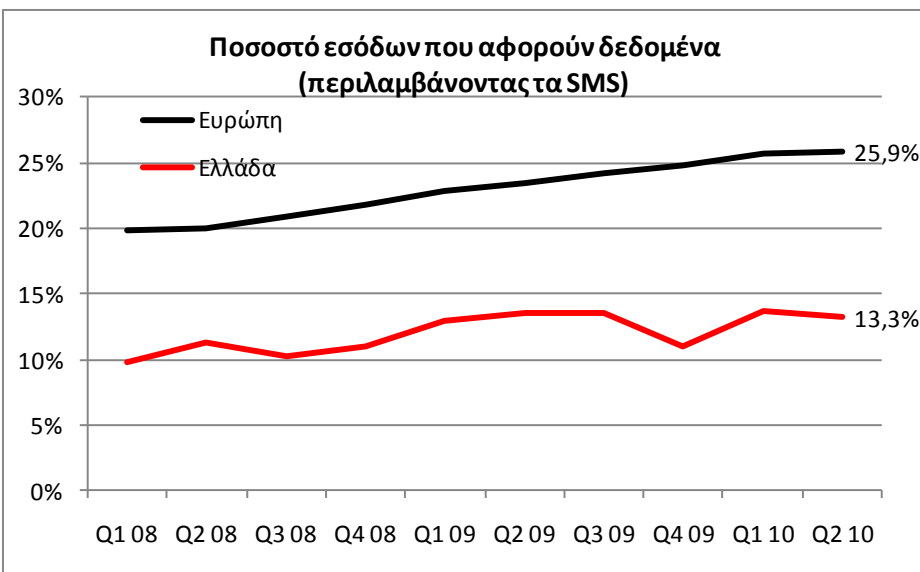
Τα EBITDA του κλάδου στην Ελλάδα μειώνονται με τον ταχύτερο ρυθμό στην Ευρώπη. Η Ελλάδα βρίσκεται -14,9% κάτω από το μέσο όρο της Ευρώπης, σχεδόν 5% κάτω από δεύτερη χειρότερη αγορά της ΕΕ

# Ασύρματη Ευρυζωνικότητα

Οι προβλέψεις δείχνουν παγκόσμια αύξηση συνδρομητών Mobile broadband

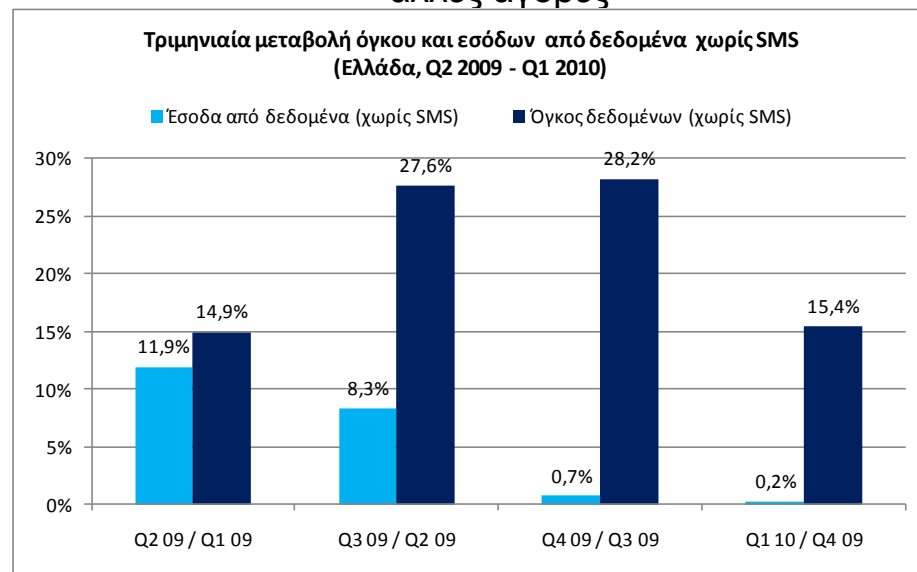
Η Ελλάδα παρουσιάζει καθυστέρηση στην ανάπτυξη της κινητής ευρυζωνικότητας, με έντονη ανάγκη για αύξηση της δυναμικότητας των δικτύων

Στην Ελλάδα, το μερίδιο των εσόδων από δεδομένα είναι πολύ χαμηλότερο από την Ευρώπη



Πηγή: Merrill Lynch – European Telco Matrix – 2010 Q3

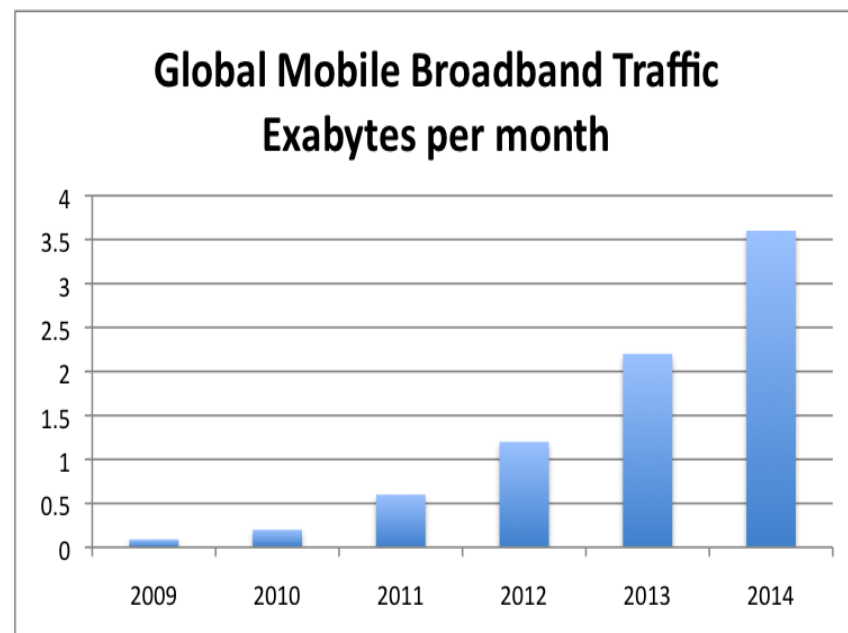
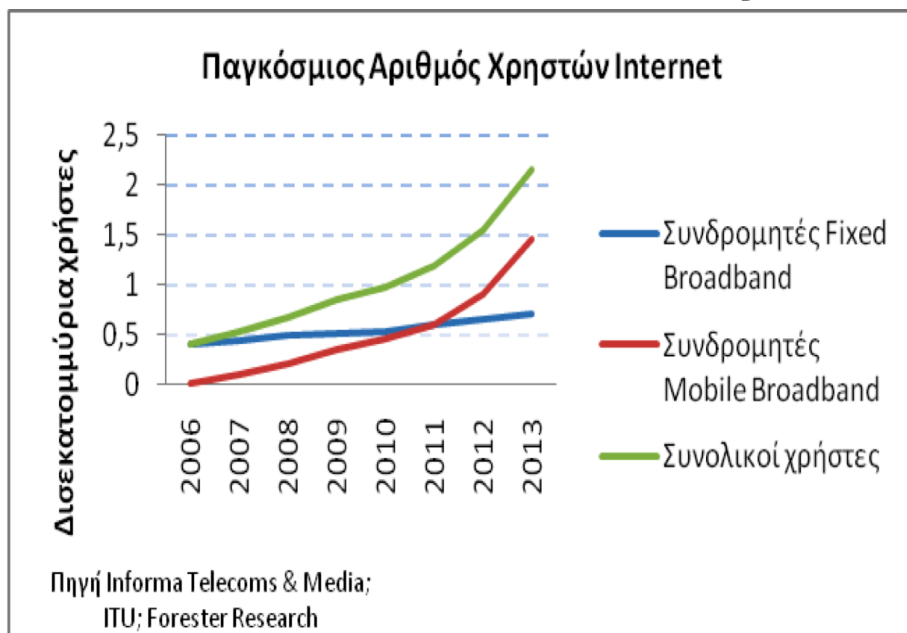
Η δυναμική πορεία των εσόδων από δεδομένα φαίνεται να φθίνει τα τελευταία τρίμηνα στην Ελλάδα. Σε αντίθεση με άλλες αγορές



Πηγή: Στοιχεία των εταιρειών

# Ασύρματη Ευρυζωνικότητα

Οι προβλέψεις δείχνουν παγκόσμια τάση αύξησης συνδρομητών και χρήσης Mobile Broadband



Με βάση τη Παγκόσμια Τράπεζα (Qiang 2009), κάθε 10% αύξηση στη διείσδυση ευρυζωνικών δικτύων αυξάνει το ΑΕΠ στις ανεπτυγμένες χώρες κατά 1,21%

# Προκλήσεις κλάδου: Έμμεσοι Φόροι Ειδικό τέλος κινητής τηλεφωνίας

**Η συνεισφορά του κλάδου στην ευρύτερη οικονομία και τα δημοσιονομικά έσοδα θα συρρικνωθεί εάν δεν βελτιωθεί το ρυθμιστικό και φορολογικό περιβάλλον το 2010 κατά 13% έναντι του 2009**

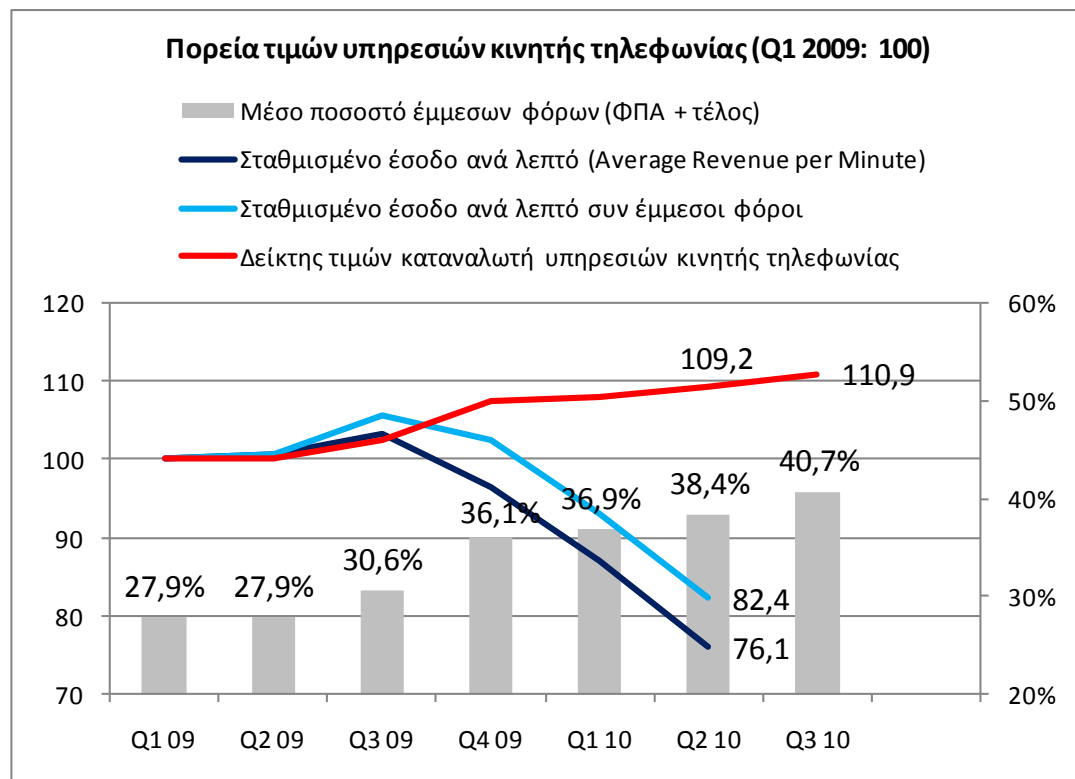
Οι τιμές προ φόρων στην Ελλάδα μειώνονται με τον ταχύτερο ρυθμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το β' τρίμηνο του 2010 έχουν πέσει σε χαμηλότερα επίπεδα από το μέσο όρο της ΕΕ

**Το διάστημα Ιανουαρίου 2009 - Ιουνίου 2010 η μείωση τιμών προ φόρων ανέρχεται σε 24% ή 17,6% συμπεριλαμβανομένων και των φόρων**

Η Ελλάδα έχει σήμερα την υψηλότερη συνολική φορολόγηση υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας (ΦΠΑ + Ειδικό Τέλος) από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Οι συνεχείς αυξήσεις του τέλους κινητής τηλεφωνίας επιβαρύνουν σημαντικά τους λογαριασμούς, αντισταθμίζοντας τις ωφέλειες από τις μειώσεις τιμών



Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ για δείκτη τιμών καταναλωτή, Στοιχεία εταιρειών για σταθμισμένο έσοδο ανά λεπτό

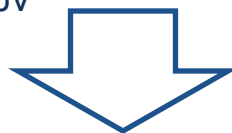
# Προκλήσεις κλάδου: Έμμεσοι Φόροι

## Ειδικό τέλος κινητής τηλεφωνίας

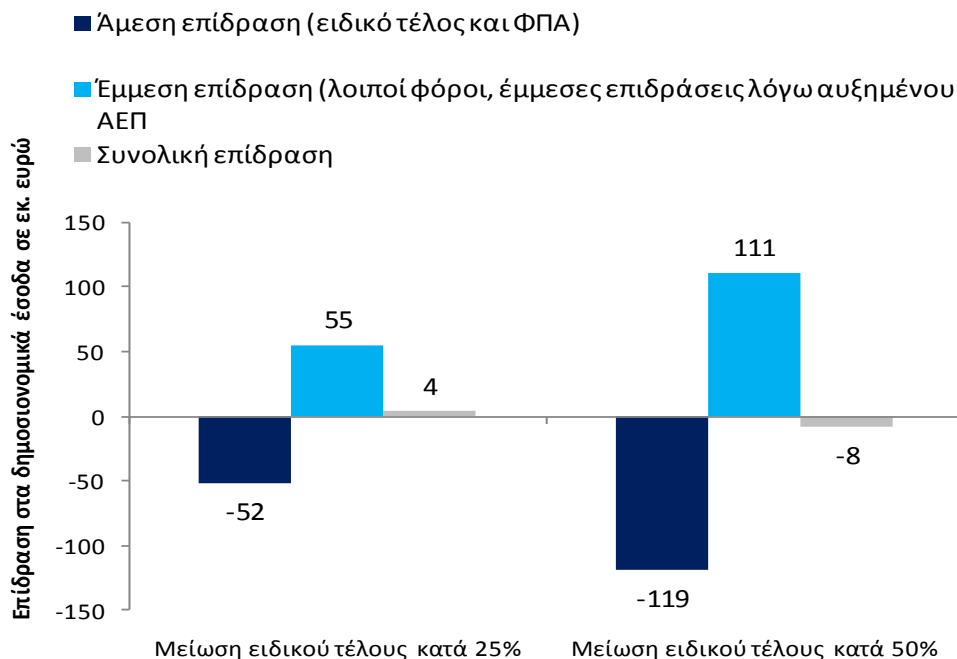
### Η τρέχουσα υπερβολική φορολογία έχει σαν αποτέλεσμα:

Το 42% των λογαριασμών συμβολαίων και το 35,5% των καρτοκινητών αντιπροσωπεύουν έμμεσους φόρους του κράτους

Τη χαμηλότερη χρήση των υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας, πράγμα που μεταφράζεται σε μειωμένα έσοδα για το κράτος



**Η ενδεχόμενη μείωση του ειδικού τέλους κινητής τηλεφωνίας θα οδηγούσε σε ενίσχυση της χρήσης και κατά συνέπεια σε υψηλότερα έσοδα από ΦΠΑ**



### Μείωση του ειδικού τέλους κατά 25% θα:

- ενίσχυε τη συνεισφορά του κλάδου στο ΑΕΠ κατά 0,1%
- δημιουργούσε 4.000 νέες θέσεις εργασίας
- αύξανε τα δημόσια έσοδα κατά €3 εκ.

# Προκλήσεις κλάδου: Ρυθμιστικό και Αδειοδοτικό/ Κόστος Αδειοδότησης Λειτουργίας των Εταιρειών Κινητής Τηλεφωνίας

1. Κόστος άδειας 2G	269.751.634,99
(κόστος αρχικής άδειας και το κόστος τυχούσης πρόσθετης άδειας)	162.015.244,00
	8.129.126,93
2. Κόστος άδειας 3G	472.037.530,47
3. Κόστος άδειας WiMax	13.937.054,24
	9.684.519,44
4. Ετήσια τέλη ραδιοσυχνοτήτων	14.197.170,84
5. Ετήσια τέλη αριθμοδότησης	2.938.719,97
6. Ετήσια ανταποδοτικά τέλη (ποσό πρόβλεψης περιμένουμε τιμολόγιο)	8.466.737,71
7. Ετήσια τέλη για ΣΒ (τέλη κατασκευής)	1.366.685,96

**Συνολικό κόστος: ≈ € 962 εκ.**

**\*κατά έτος: ≈ €27 εκ.**

**καταβάλλονται μόνο για τέλη αδειοδότησης**

ΣΥΝΟΛΟ **962.524.424,55**



# Προκλήσεις κλάδου: Ρυθμιστικό και Αδειοδοτικό

## Τροχοπέδη στην ανάπτυξη η διαδικασία αδειοδότησης Σταθμών Βάσης κινητής τηλεφωνίας

Η Ελλάδα έχει το μεγαλύτερο αριθμό εμπλεκόμενων αρχών στην έγκριση σταθμών βάσης, ενώ η διαδικασία αδειοδότησης διαρκεί περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ε.Ε. με τυπικό χρόνο ολοκλήρωσης τα 2 έτη και καθυστερήσεις που φτάνουν ακόμη και τους 52 μήνες.

Η ανεπάρκεια του ρυθμιστικού περιβάλλοντος και της αδειοδοτικής διαδικασίας έχει ως αποτέλεσμα τη δυσλειτουργία των δικτύων κινητής τηλεφωνίας και την κατασπατάληση πόρων ύψους €35 εκ. ετησίως σε δίκες, απεγκατάσταση εξοπλισμού και πρόστιμα.



Η δυσλειτουργία των δικτύων κινητής τηλεφωνίας και η κατασπατάληση πόρων ύψους 35 εκ. ετησίως σε:

1000 περίπου δίκες που αφορούν σε θέματα κεραιών	Απεγκατάσταση και εκ νέου εγκατάσταση σταθμών βάσης	Πρόστιμα που επιβάλλονται για τυπικούς λόγους
--	---	---

Τη στιγμή που όλες οι εταιρείες κινητής εγγυώνται την εντός ορίων ηλεκτρομαγνητικών εκπομπών λειτουργία των δικτύων τους

# Προκλήσεις κλάδου: Ρυθμιστικό και Αδειοδοτικό

## Δημόσια Διοίκηση

- ✓ **Μόνο 30% των ΣΒ είναι τυπικά αδειοδοτημένο**, παρόλο που όλες οι κεραιές λειτουργούν εντός των εγκεκριμένων από την ΕΕΑΕ ορίων Η/Μ ακτινοβολίας
- ✓ **Από το 2006 μέχρι σήμερα, η Περιφέρεια Αττικής έχει εκδώσει 350 εγκρίσεις ΜΠΕ από τις 1700 αιτήσεις που έχουν κατατεθεί**, με ρυθμό περί τις 200 εγκρίσεις ετησίως.
- ✓ **Αυξάνεται η δυσπιστία της κοινωνίας στην αποτελεσματικότητα της Πολιτείας να διευθετήσει το θέμα των κεραιών.**
- ✓ **Οι δημοτικές και περιφερειακές εκλογές του Νοεμβρίου προσφέρουν έδαφος για την ανάπτυξη δημαγωγίας στα θέματα κεραιών**, ελλείψει παρουσίασης έργου από τους διάφορους υποψηφίους
- ✓ **Ολοένα αυξάνεται ο αριθμός των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων που δρώντας εκτός των διατάξεων του ν. 3431/2006 διώκουν αυθαιρέτως και κατά το δοκούν τη λειτουργία ΣΒ.**

## ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ

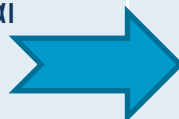
- ✓ **Προώθηση σχεδίου νόμου για την παράταση και νομιμοποίηση των υφισταμένων δικτύων**
- ✓ **Εντός εξαμήνου υποβολή σχετικού σχεδίου νόμου για τη ριζική απλοποίηση της αδειοδοτικής διαδικασίας** – η οποία θα προβλέπει ολοκλήρωση της αδειοδότησης σταθμών εντός έξι μηνών
- ✓ **Άμεση έκδοση των ΚΥΑ που εκκρεμούν από το 2005**
- ✓ **Θέσπιση του Παρατηρητηρίου Η/Μ Ακτινοβολίας**

# Προοπτικές του κλάδου

**Η πορεία του κλάδου και η εξέλιξη του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από το ρυθμιστικό και φορολογικό περιβάλλον**

## Σημερινές τάσεις :

- πτώση 4% του ΑΕΠ φέτος, 2,6% το 2011.
- Η αύξηση των έμμεσων φόρων στον κλάδο που αντισταθμίζει τη μείωση των τιμών.
- Η διείσδυση του mobile broadband στην Ελλάδα είναι μόλις 2% με ρυθμό ανάπτυξης 25% ενώ η διείσδυση του mobile broadband στην ΕΕ είναι μόλις 5,2% με ρυθμό ανάπτυξης 86%
- Με βάση την 15<sup>η</sup> έκθεση της ΕΕ για τις τηλεπικοινωνίες, η καθυστέρηση στη χώρα μας μπορεί να οφείλεται στις δυσκολίες αδειοδότησης και δικαιωμάτων χρήσης



## 2 σενάρια για το μέλλον :

### Σενάριο Α - Το ρυθμιστικό και φορολογικό περιβάλλον δεν αλλάζει:

- τα έσοδα από συμβατικές υπηρεσίες μειώνονται λόγω ύφεσης και υψηλής φορολογίας
- η διείσδυση mobile broadband αναπτύσσεται με τον ίδιο ρυθμό όπως και σήμερα

### Σενάριο Β – Δύο αλλαγές:

- Το ειδικό τέλος μειώνεται κατά 50% με αποτέλεσμα την αύξηση της χρήσης υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας
- Το ρυθμιστικό περιβάλλον διευκολύνει την ανάπτυξη των δικτύων με αποτέλεσμα η διείσδυση mobile broadband να αναπτυχθεί με τον ευρωπαϊκό ρυθμό

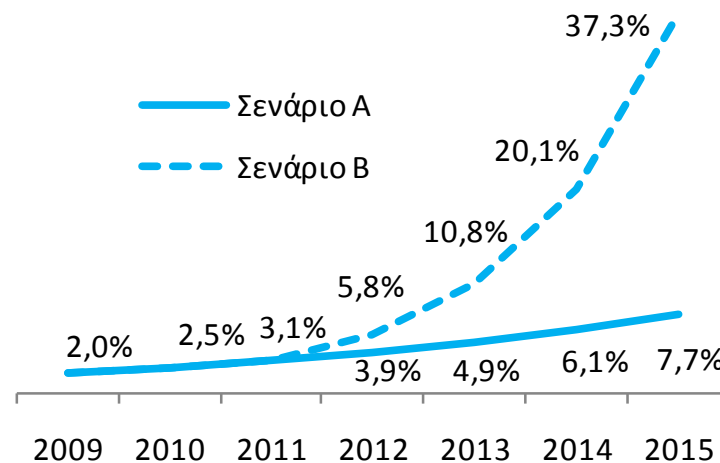
# Προοπτικές του κλάδου

Στο τέλος της 5ετίας, τα δύο σενάρια μπορούν να διαφοροποιήσουν τελείως την εικόνα στα έσοδα του κλάδου στην Ελλάδα αλλά και στην ανάπτυξη του mobile broadband

Κύκλος εργασιών από υπηρεσίες  
κινητών επικοινωνιών  
(σε δις. ευρώ)



Διείσδυση καρτών mobile broadband



Τα φορολογικά έσοδα από την αυξημένη ζήτηση και την ανάπτυξη του mobile broadband αντισταθμίζει τις απώλειες του δημοσίου από το χαμηλότερο ειδικό τέλος

# Προτάσεις πολιτικής

## Ανάδειξη της κινητής τηλεφωνίας σε άξονα στρατηγικής ανάπτυξης της οικονομίας

- Περιορισμός της γραφειοκρατίας & δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα ευνοεί τις επενδύσεις στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και δικτύων (3G, LTE)
  - Εξορθολογισμός του θεσμικού πλαισίου για την αδειοδότηση ΣΒ και την ανάπτυξη των δικτύων
  - Διαμόρφωση πολιτικής βάσει των επιστημονικών δεδομένων
  - Επικοινωνιακή ενημέρωση του κοινού για το θέμα (καταπολέμηση της τεχνοφοβίας), αντιμετώπιση ανησυχιών κοινής γνώμης για την επικινδυνότητα των κεραιών
  - Άμεση θέσπιση του Παρατηρητηρίου Ηλεκτρομαγνητικής Ακτινοβολίας ως μέτρο ουσιαστικής διαφάνειας, ενημέρωσης και ελέγχου – μια πρωτοβουλία που ο Κλάδος προτίθεται να στηρίξει
  - Άμεση ενίσχυση του συντονιστικού ρόλου της ΕΕΤΤ και καθιέρωσή της ως κεντρική αρχή για την παρακολούθηση όλης της διαδικασίας αδειοδότησης

- Περιορισμός του φορολογικού χάσματος που χωρίζει την Ελλάδα από την υπόλοιπη ΕΕ
- Ανάπτυξη της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης με έμφαση σε ασύρματες τεχνολογίες και κινητές επικοινωνίες

- Εναρμόνιση της χώρας με τις Ευρωπαϊκές πολιτικές και προτεραιότητες

**Κινητή Τηλεφωνία: Ασφαλές εργαλείο για την προώθηση των πρωτοβουλιών της κυβέρνησης που αφορούν στον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης, την ενίσχυση επενδύσεων στη τεχνολογία και την αναβάθμιση της σχέσης της δημόσιας διοίκησης με τον πολίτη**